

תוכן עניינים

1.....	תקציר
2.....	סקירת ספרות
2.....	פרק א': תקשורת כתרבות
4.....	פרק ב': ההיסטוריה המזרחית ומלחמת יום כיפור
7.....	פרק ג': טלוויזיה, קולנוע והדימוי המזרחי
10.....	המחקר הנוכחי: שאלת המחקר והשיטה שיטה
13.....	שיטה
14.....	הצגת הממצאים
14.....	שיחתם של אבינועם ושנדורי – תחילת פרק 1
15.....	פרק 1+2: אלוש בא לביתו של מרקו
17.....	פרק 1+2: אלוש ומרקו בשיחה עם אבירם וכספי
20.....	פרק 6 שיחה בין מלאכי למרקו
21.....	פרק 7: אלוש מתוודה בפני מרקו על אהבתו לריקי
22.....	פרק 8: שיחת הטלפון בין מלאכי עם ריקי
25.....	סיכום הממצאים ודיון
26.....	ביבליוגרפיה

תקציר

התקשורת מעבירה מידע לקהל, אך גם יוצרת מציאות לעיתים. הטלוויזיה יעילה ביותר בהפצת ידע. סוגיות שנידונות על ידי קברניטי התקשורת מגיעות לשיחות סלון, שמביאות לכך שהעיסוק בסוגייה הוא לאורך שעות ארוכות בהיקף רחב במקומות שונים בארץ בו זמנית. היא חלק משמעותי בדינמיקה החברתית ובשמירת הסדר החברתי, עם זאת היא בונה גם סטריאוטיפים, שבדרך כלל קשורים לקבוצת אנשים המכלילה תכונות מסוימות של אחרת. אלו משפיעים על ההתנהגות הגלויה של התופס והנתפס כאחת, לאורם נתפס מידע ומקבל את פירושו. המזרחים נתפסו על ידי האליטה ששלטה בארץ כמייצגים לכאורה תרבות נחותה, נחשלת, ערבית ופרימיטיבית. "הפנתרים השחורים" הם תנועה שעמדה בראש ההתקוממות של בני עדות המזרח במרס 1971. עד למלחמה חשו המזרחיים שותפים למאבק הצבאי לאומי, כל זאת נגזר לאחר המלחמה. ייצוג המזרחים הודגש בטקסטים רבים כולל בקולנוע, בספרות וכדומה. מתוך ש כך, שאלת המחקר הנוכחי היא: מהו הדימוי של האוכלוסייה המזרחית כפי שמשקף בטלוויזיה הישראלית, כפי שמשקף בסדרת דרמת מלחמה ישראלית בת עשרה פרקים משנת 2020, שעת נעילה? לצורך כך נערך ניתוח סמיוטי של שש סצנות תוך ניסיון לאתר את הרעיונות האידיאולוגיים שההפקה משתקת ואת הקודים החברתיים הגלויים והצפניים הטכניים שבאים לידי ביטוי במבע הקולנועי, מתוכם להגיע לקונונציית ייצוג. הספרות המודרנית מתארת שינוי ביחס לדמות המזרחי מזו הנהוגה בשנות השבעים, ובהתאם לכך מתוך הממצאים עולה כי בסדרה המזרחים מוצגים כגיבורים. עם זאת בניגוד לספרות שמדברת על שינוי רדיקאלי ובהתאם לספרות הקלאסית, מודגשות תכונות פחות טובות שלהם בהשוואה לדמויות האשכנזיות. הם מדברים ערבית מרוקאית, הם גלויים וקשורים לקודי התנהגות משפחתיים קשורים שמונעים מהם חופש אמיתי הם טיפוסים פטריארכליים.

סקירת ספרות

בפרק זה אבחן את המחקרים השונים בתחומים הקשורים לנושא העבודה, תוך כדי הבנת המושגים השונים, בחלוקה הגיונית לפרקים הקשורים לשאלה סביב סטריאוטיפ המזרחי בסדרה "שעת נעילה", מלחמת יום הכיפורים, וסקירת ההיסטוריה המזרחית בארץ דרך כל תחומי התרבות, ובמיוחד בתחום הטלוויזיה.

פרק א': תקשורת כתרבות

הגישה המסורתית לחקר התרבות טוענת שהתקשורת מהווה צינור להעברת מידע ורואה את ייחודה בהצגת תכנים משותפים לקהילה שמחזקים את זהותה. קארי מבחין בין תקשורת כהעברה לתקשורת כהתכנסות, בהתאם לתפקיד התקשורת בחברה. לפי גישת התקשורת כהעברה, שהיא נובעת מהתפיסה המסורתית שרואה בתקשורת כלי להעברת מידע לתפוצה מרבית של קהל, בדרך זו התקשורת שולטת בבני אדם ובמרחב. מנגד קיימת גישת התקשורת כהתכנסות, שהינה עדיפה בעיני קארי ורואה בתקשורת כטקס, שמושך אליו את האנשים תוך יצירת תחושת שיתוף ואומנות משותפים. התקשורת יוצרת סדר ומשמעות באמצעות השפה והסמלים בהם היא עושה שימוש. היא לא מלמדת מידע חדש, היא עושה סדר בדברים שכבר ידועים וחוזרת עליהם. אליבא דה קארי נכון יותר שהתקשורת היא סימבול שמייצג את המציאות וכחלק מהסימבול היא משתמרת מתגלגלת ומשתנה למציאות אחרת. כך, שהאדם חווה את המציאות באמצעות הסמלים. את הסמלים הללו הוא מרכיב ויוצר משמעות. כשם שאדם שמצוי בבריכה אינו חש שיש מים מסביבו, כך האדם נתון בתוך התרבות מבלי לשים לב שהיא עוטפת אותו. בלשונו, הוא משתמש במטאפורת "הדג במים" – מכיוון שאנו חיים את השפה והתרבות באופן מתמשך ומתמיד כל כך, אנו איננו חשים בקיומה. התקשורת היא שיוצרת סדר בתוך הכאוס ממנו מורכבת המציאות, התקשורת משולה בעינינו לקווי האורך והרוחב של הגלובוס שהאדם יצר, ואלו עושים סדר מסוים. השפה היא מעין מפה שעוזרת לאדם להתמצא במציאות והתקשורת היא תכנית של מבנה, אותו הפרט בוחר, ובו הוא עובר להתגורר. בסיכומו של דבר האדם מייצר את המציאות ומתחזק אותה כדי שלא תתפרק בעבור הדורות הבאים ולכן חקר התקשורת היא חקר של תהליך חברתי שבתוכו נוצרים סמלים, נקלטים ומשמשים את הפרט כדי ליצור המשכיות וארגון במציאות שחוה (Cary, 2003).

הטלוויזיה מהווה כלי תקשורת שמפיץ ידע, משמעותיות והסברים ותענוגות לקהל יעד רחב. היקף התפוצה מביא לכך שהסוגיות שנידונות בטלוויזיה מובאות אל חדרי הסלון ונדונות שם לאורך שעות ארוכות ובהיקפים רחבים ברחבי הארץ. הטלוויזיה כתרבות היא חלק מכריע מהדינמיקה החברתית שבאמצעותה המבנה החברתי שומר על עצמו בתהליך מתמיד של ייצור והבניית ריבוי אזי אני מבינים סוברים שאנו יודעים מהי תכונותיה הנאות פופולאריות ומחזורים הם חלק ממבנה חברתי זה, כמו גם האמונות והמשמעויות שמתחזקות בקרב אלו שמדברים על כך, על תכנית טלוויזיה ומה הם אומרים לצופים וכך נבנות אומנות ונוצרים סטראוטיפים (Fiske, 2010) שהינם מבנה קוגניטיבי שקיים מבעוד מועד המשפיע הפירוש לקלט על הדרך בה אנו תופסים את הקלט החושי הניטרלי, כלומר אם דמות מסוימת מוטמעת בתוך סטריאוטיפ (Heider, 2013). במילים אחרות, הגירויים שקיימים סביבנו הינם גירויים פיזיקליים במהותם, ומתוך שכך הם אובייקטיביים ואוניברסליים, המנגנון המנטלי שמחדיר גירויים אלה למינד שלנו הינו מנגנון